

ΑΛΕΞΗΣ ΣΟΛΟΜΟΣ
ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

ΜΙΕΤ 2018

ΑΛΕΞΗΣ ΣΟΛΟΜΟΣ
ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

ΑΛΕΞΗΣ ΣΟΛΟΜΟΣ

ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΣΤΑΜΑΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΑΘΗΝΑ 2018

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Πρόεδρος ΚΩΣΤΑΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Άντιπρόεδρος ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΡΟΣ

Γενικός Γραμματέας ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΚΥΡΤΑΤΑΣ

Ταμίας ΑΛΕΞΗΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Μέλη ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΛΦΑΣ, ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΚΚΙΝΙΔΗΣ,
ΑΝΤΩΝΗΣ ΡΕΓΚΑΚΟΣ

Διευθυντής του Ίδρυματος ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

© Μορφωτικό Ίδρυμα Έθνικης Τραπέζης, 2018

ISBN 978-960-250-735-3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

7-8

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

11-71

ΤΕΣΣΕΡΑ ΚΡΙΤΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ
ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΣΟΛΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ (1945)

73-110

ΣΚΗΝΟΘΕΤΙΚΟ ΕΡΓΟ (1937-1992)

113-153

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ (1933-2010)

155-156

Αὐτοπροσωπογραφία, δεκαετία 1930. Μολύβι, 22,5×17 ἐκ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μεγάλο μέρος τῆς μακρᾶς ζωῆς του ὁ Ἀλέξης Σολομὸς τὸ ἀφιέρωσε στὸ θέατρο. Σκηνοθέτης, εἰσηγητὴς δραματολογίου, μεταφραστὴς καὶ διασκευαστὴς, θεατρικὸς συγγραφέας καὶ ἠθοποιὸς στὰ νιάτα του, σκηνογράφος, ἐνδυματολόγος, σχεδιαστὴς φωτισμῶν καὶ ἤχων, δάσκαλος ἠθοποιῶν, ἱστορικός, μελετητὴς, λεξικογράφος καὶ στοχαστὴς τῆς σκηνῆς, ὁ Σολομὸς ἦταν στὰ σίγουρα ἄνθρωπος τοῦ θεάτρου. Κι ὅπως κάθε ἄνθρωπος τοῦ θεάτρου ποὺ σέβεται τὸν ἑαυτό του, ἔζησε κι αὐτὸς ἀφοσιωμένος στὴν ὀλότελα φευγαλέα τέχνη του καὶ μετὰ τὸ θάνατό του ἀκολούθησε κι ὁ ἴδιος τὴ μοίρα της καὶ λησμονήθηκε.

Τὸ ἀνὰ χεῖρας μικρὸ βιβλίο συνοδεύει μιὰ μικρὴ ἔκθεση. Ἀφορμὴ καὶ γιὰ τὰ δύο στάθηκε ἡ συμπλήρωση ἑκατὸ χρόνων ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Ἀλέξη Σολομοῦ. Κοινὸς τους στόχος εἶναι νὰ σημειώσουν πὼς στὴν Ἱστορία τοῦ θεάτρου μας ὑπῆρξαν περισσότεροι ἀπὸ ἓναν δυὸ ἄνθρωποι τῶν ὁποίων τὸ ἔργο θ' ἄξιζε νὰ μελετηθεῖ.

Τὸ 2013 ἡ Νίνια Κασσαβέτη καὶ ἡ Ἀλεξάνδρα Σολομοῦ δώρισαν τὸ ἀρχεῖο τοῦ πατέρα τους στὸ ΕΛΙΑ/ΜΙΕΤ. Ἄν ἀναλογιστοῦμε τὴν ἐπιβλητικὴ, πληθωρικὴ καὶ πολὺπλευρὴ δημιουργικὴ παρουσία τοῦ Ἀλέξη Σολομοῦ στὸ θέατρο, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι τὰ ἀρχειακά του κατάλοιπα ἔχουν μικρὴ ἔκταση, εἶναι ὅμως πολὺτιμα. Στὰ τριάντα τρία κουτιά τοῦ ἀρχείου ἐκπροσωπεῖται τὸ καλλιτεχνικὸ καὶ συγγραφικὸ ἔργο του σ' ὅλες τὶς πτυχές του, μέσα ἀπὸ ἔγγραφα καὶ τεκμήρια ποὺ σχετίζονται μὲ κάθε τομέα τῆς δραστηριότητάς του καὶ μὲ ὅλους τοὺς σταθμοὺς τῆς σκηνικῆς πορείας του: βιβλία σκηνοθεσίας, θεατρικὰ

ἔργα, μεταφράσεις καὶ διασκευές, ἄρθρα, μελέτες καὶ δοκίμια, αὐτοβιογραφικά κείμενα, προσωπικά καὶ οἰκογενειακά ἔγγραφα, ἀλληλογραφία, φωτογραφικὸ καὶ ἠχητικὸ ὑλικό. Κι ὑπάρχουν ἀκόμη, ἴσως κυρίως, πολλές σημειώσεις σὲ πίνακες καὶ δελτία, πολλοὶ κατάλογοι, πολλὰ σκίτσα καὶ σχέδια.

Τὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἀλέξη Σολομοῦ μᾶς φανερώνει τὴν ἰδιαίτερη ἀγάπη ποὺ ὁ δημιουργὸς του ἔτρεφε γιὰ τὸ σχέδιο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴ λεπτομερῆ, τὴ σχολαστικὴ καταγραφή. Ὁ Σολομὸς τραβοῦσε γραμμὲς καὶ καταχώριζε, τραβοῦσε γραμμὲς καὶ σκιστάριζε ὅ,τι τὸν ἐνδιέφερε, ὅ,τι τὸν ἔθελγε, ὅ,τι εἶχε κάνει κι ὅ,τι σχεδίαζε νὰ κάνει. Ἀκολουθώντας τὶς γραμμὲς καὶ τὰ σχέδια τοῦ ἀρχείου, καταθέτουμε ἐδῶ μιὰ πρώτη εἰκόνα ἀπὸ τὶς γραμμὲς ποὺ ὁ Ἀλέξης Σολομὸς εἶχε χαράξει στὸ θέατρο, μιὰ πρώτη καταγραφή τῶν θεατρικῶν σχεδίων ποὺ εἶχε καταστρώσει, εἴτε αὐτὰ εὐοδώθηκαν εἴτε δὲν καρποφόρησαν. Ἡ ἐλπίδα μας εἶναι πὼς κάποτε ἡ συνεισφορά του στὴ θεατρικὴ τέχνη θὰ βρεῖ στὴν ἱστοριογραφία τῆς σκηνῆς τὴ θέση ποὺ τῆς ἀρμόζει.

Κ. Σ.

Ἡ ἔκδοση αὐτὴ κυκλοφόρησε μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ὁμώνυμης ἔκθεσης πού πραγματοποιήθηκε στὸ Βιβλιοπωλεῖο τοῦ ΜΙΕΤ, Ἀμερικής 13, τὸν Δεκέμβριο τοῦ 2018.

ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ

Τὴ Νίνια Κασσαβέτη καὶ τὴν Ἀλεξάνδρα Σολομοῦ, δωρήτριες τοῦ ἀρχείου, γιὰ τὴν ἀμέριστη καὶ πολὺπλευρη συνεισφορά τους στὴν ἔκθεση καὶ τὴν ἔκδοση • τὸν Δημήτρη Πόρτολο γιὰ τὶς καίριες ἐπισημάνσεις του γύρω ἀπὸ τὸν Ἀλέξη Σολομὸ • τὸν Νίκο Περάκη πού μᾶς ἐξήγησε τί δείχνουν τὰ σκίτσα καὶ οἱ σημειώσεις ἐργασίας τοῦ Ἀλέξη Σολομοῦ • τὸν ἠχολήπτη Μαρίνο Ἀθανασόπουλο γιὰ τὴ γενναιόδωρη προσφορά του στὴ μεταγραφή ἠχητικοῦ ὕλικου ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο • τὴ Σοφία Ἀλεξιάδου, σχεδιάστρια φωτισμοῦ, καὶ τὴ Μαρία Μόσχου, ἱστορικὸ τέχνης, γιὰ τὴν πολὺτιμη συμβολὴ τους σὲ ζητήματα ὀρολογίας • τὸν Κώστα Βαρυμποπιώτη καί, ἀπὸ τὸ ΕΛΙΑ/ΜΙΕΤ, τὴ Μαρία Ἀρβανιτάκη, τὸν Πῶργο Βαρτῆ, τὴ Μαρία Κοκολογιάννη, τὴ Μαργαρίτα Παπαδοπούλου καὶ τὸν Παναγιώτη Τουρλῆ γιὰ τὴ βοήθειά τους στὴ διάρκειά τῆς ἔρευνας.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

ΕΡΕΥΝΑ, ΕΠΙΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ Χριστίνα Βάρδα, Κωνσταντίνα Σταματογιαννάκη ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΥΛΙΚΟΥ, ΚΕΙΜΕΝΑ Κωνσταντίνα Σταματογιαννάκη ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ Διονύσης Καψάλης ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ Ἰωάννα Μαντζαβίνου ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ, ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ Μαρία Γαργαρόνη ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ Μαρία Ἀλεξίου, Κωνσταντίνος Φιολάκης ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΘΕΣΗΣ Μαρία Ἀλεξίου – Ἐργαστήριο Συντήρησης Χάρτινου Ὑλικῦ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ Graphicon / A. & N. Κυριακίδης Ο.Ε.

Τὸ εἰκονογραφικὸ ὕλικὸ τῆς ἔκδοσης προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἀλέξη Σολομοῦ πού ἀπόκειται στὸ ΕΛΙΑ/ΜΙΕΤ ἐκτὸς ἂν ἀναγράφεται διαφορετικὰ.